

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

19

1925

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

BAS. N. GRÉGORIADÈS

ΟΙ ΔΟΥΚΕΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ*

Ἐπὶ τὸν μέσον αἰῶνα τοῦ βίου ῥωμαντικῶς περιπετείας, ἀγνώστους ἴσως εἰς τὸν ἔξω κόσμον, ἕως μετὰ μακρὰ ἔτη λησιμονημένη τις δέσμη γραμμάτων ἐπιχύση ἀκτῖνα φωτὸς εἰς περίοδον τέως θεωρουμένην ὡς ἐστερημένην συμβάντων καὶ ἀσίμαντον. Τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς φραγκοκρατίας, ἣν πρῶτος ἐξέδηκεν ὁ Ἄγγλος Φίγλεϋ ἐν τῇ πολυτόμῳ αὐτοῦ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ὑπὸ

* Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Quarterly Review τοῦ 1907 τ. 97 κ. ἔ. Ὡς κυριώταται δὲ πηγαὶ τῆς πραγματείας ταύτης ἀναγράφονται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως αἱ ἑξῆς:

1. I libri Commemorativi. Τόμοι Α'—Ζ'. Ἐκδ. Predelli. Ἐν Βενετίᾳ. Reale Deputazione Veneta di Storia patria. 1876—1903.

2. Libro de las Fechos et Conquistas del Principado de la Morea. Ἐκδ. A. Morel-Fatio. Ἐν Γενεύῃ 1885.

3. Antonio Rubio y Lluch, La Expedicion y Dominacion de los Catalanes en Oriente. Los Navarros en Grecia, Ἐν Βαρκελώνι. 1887.

4. F. Guardione Sul Dominio dei Ducati di Atene e Neopatria dei Re di Sicilia. Ἐν Πανόρμῳ. 1895.

5. Chronik des Edlen En Ramon Muntaner. Ἐκδ. Καρόλου Lanz. Ἐν Στουτγάρτη. 1844.

6. Ἐπ. Σταματιάδου. Οἱ Καταλάνοι ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐν Ἀθήναις. 1869.

7. G. Thomas, R. Predelli Diplomatarium Veneto-Levantinum. Ἐν Βενετίᾳ. Reale Deputazione Veneta di Storia patria. 1880—1899.

8. K. Hopf De Historiae Ducatūs Atheniensis fontibus. Ἐν Βόννη. 1852.

9. Antonio Rubio y Lluch Catalunya a Grecia. Ἐν Βαρκελώνι. 1906.

10. Σπυρ. Π. Λάμπρου. Ἐγγραφα ἀναφερόμενα εἰς τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν (Τόμος Γ' τῆς μεταφράσεως τῆς τοῦ Φερδ. Γρηγοροβίου Ἱστορίας τῆς πόλεως Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Ἐν Ἀθήναις 1906).

τῶν Ρωμαίων κατακτήσεως μέχρι τῶν καὶ ἡμῶν χρόνων. Ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐξεδόθησαν πολυάριθμα ἔγγραφα καὶ πολλὰ πλείονα ἐκδίδονται νῦν, συμπληροῦντα τὴν εἰκόνα τῶν μεσαιωνικῶν Ἀθηνῶν, οἷον διέγραψεν αὐτὴν ἐκεῖνος δι' ὀλίγων ἀριστοτεχνικῶν γραμμῶν. Καὶ ἐξητάσθησαν μὲν χάριν ἐρεῦνης ἡ Βαρκελών καὶ ὁ Πάρισιος, τιθέσθον δὲ πλουσίαν συγκομιδὴν τὰρχεῖα τῆς Βενετίας, πάντες ἤνεργε δὲ τὸ Μεδιόλανον τὸ μερίδιον αὐτοῦ, περίεργον δὲ ἀκλόνητον ἀθηναϊκῶν θρύλων συνεκόμισε φιλόπονος καὶ φιλότιμος Πάρισιος Ἑλληὴν [ὁ κ. Δημήτριος Καμπούρογλος]. Γινώσκωμεν δὲ τὸν εἶπερ ποτὲ τῆς παροῦσας ἱστορίας τῆς ὀνομαστῆς πόλεως ἐπὶ τῶν Γάλλων, Καταλωνίων καὶ Φλωρεντίνων αὐτῆς δυναστῶν, καὶ ἐπέστη ἡ ἰσχυρὰ ἐκτελεῖσαι πρὸ τοῦ ἀγγλικῶν καινοῦ τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν τούτων. Ἡ δὲ παροῦσα πραγματεία ἔχει θέμις τὰς δύο πρώτας τῶν τριῶν τούτων περιόδων.

Ἡ ἱστορία τῶν φραγκοκρατουμένων Ἀθηνῶν ἄρχεται ἀπὸ τῆς τετάρτης σταυροφορίας. Διὰ τῆς συνθήκης τῆς διανομῆς, δι' ἧς ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία κατενεμήθη εἰς τοὺς Λατίνους πορθητὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ στρατιὰ τῶν σταυροφόρων, ἧς ἀρχηγὸς ἦτο ὁ μαρκίων τοῦ Μομφερράτου Βοιφατίος, ἔλαβε «τὴν περιοχὴν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ ἐδάφους τῶν Μεγαρίων», ἢ τε Ἀττικὴν δὲ καὶ ἡ Βοιωτία συμπεριελήφθησαν εἰς τὸ βραχύβιον βασίλειον τῆς Θεσσαλονίκης, οὗ βασιλεὺς ἀνεδείχθη ὁ Βοιφατίος. Μεταξὺ δὲ τῶν πιστῶν ἀκολούθων τῶν συνοδευσάντων αὐτὸν κατὰ τὴν θριαμβευτικὴν αὐτοῦ προέλασιν διὰ τῶν νέων αὐτοῦ κτήσεων ἦτο καὶ ὁ Ὀθων Δελαρός, υἱὸς Βουργουνδίου εὐπατορίδου, ὅστις εἶχε παρόσχει εἰς αὐτὸν ἀξιόλογον ὑπηρεσίαν βοηθήσας εἰς τὴν συνδιαλλαγὴν τῆς σοβαροῦς διενέξεως μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πρώτου Λατίνου αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὅστις ἔπειτα διεπραγματεύθη τὸν γάμον μεταξὺ τῆς θυγατρὸς τοῦ Βοιφατίου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ διαδόχου τοῦ αὐτοκράτορος Βαλδουίνου Α'. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ ἀνὴρ, εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονίκης παρεχώρησε τῷ 1205 τὴν ὀνομαστοτάτην τῶν πόλεων τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Οἷτω κατὰ τὰ λεχθέντα ὑπὸ ἐκπλήκτου Ἑσπερίου χρονογράφου «ὁ Ὀθων

1. Tafel—Thomas Fontes Rerum Austriacarum Μέρ. Β' Τόμ. ΙΒ' σ. 464—488

Δελαρός, υἱὸς Βουργουνδίου τινὸς εὐπατρίδου, ἔγεινεν ὡς ἐκ θαύματος δούξ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Θηβαίων». ¹

Ὁ χρονογράφος ἐσφάλλετο μόνον περὶ τῆς προσωνομίας, ἣν ἀπένειμεν εἰς τὸν καλότηχον Γάλλον, ὅστις δι' ἐκτάκτου φορᾶς τῆς τύχης εἶχε διαδεχθῆ τὰ παρελθόντα κλέα τῶν ἡρώων καὶ σοφῶν τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Ὄθων μετριοφρόνως προσωνόμαζεν ἑαυτὸν Sire d' Athènes ἢ Dominus Athenarum, καὶ τὴν προσωνομίαν ταύτην οἱ Ἕλληνες ἐμεγαλοποίησαν εἰς τὸ Μέγας κῦρ ἢ Μέγας κῦρις, ὃ δὲ Δάντης ἐν τῷ Καθαρηρίῳ μετέθηκεν αὐτὴν διὰ ποιητικοῦ ἀναχρονισμοῦ εἰς τὸν Πεισίστρατον. Καὶ σύγχρονοι μὲν μαρτυρίαι οὐδένα ποιοῦνται λόγον οἵαςδὴποτε ἀντιστάσεως ἐναντίον τοῦ Ὄθωνος Δελαρός παρὰ τῶν Ἑλλήνων, οὐδ' ἦτο τοιαύτη τις πιθανή, ἐπειδὴ ὁ ὑπέροχος ἀνὴρ, ὅστις ἦτο τότε μητροπολίτης τῶν Ἀθηναίων, ὁ Μιχαὴλ Ἀκομινᾶτος, ἐγίνωσκεν ἄριστα, ὅτι ἡ Ἀκρόπολις δὲν ἠδύνατο ν' ἀντιστῆ ἐπὶ μακρὸν εἰς στρατιὰν Ἑσπερίων. Ἀλλὰ μεταγενέστεροι Βενετοὶ συγγραφεῖς, παρορμώμενοι ἴσως ὑπὸ πατριωτικῆς ὀρμῆς, διέδωκαν διήγησιν, καθ' ἣν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν πρεσβείαν, προσφέροντες τὴν πόλιν αὐτῶν εἰς τὴν Βενετίαν, ἀλλὰ τὸ σχέδιον αὐτῶν ἐματαιώθη «οὐχὶ ἄνευ χύσεως αἵματος ὑπὸ τῶν ἐκ Καμπανίας ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν αὐθέντην Δελαρός». ² Ἄν δὲ ταῦτα συνέβησαν, ὑπῆρξαν ἡ μόνη ἀπόπειρα ἣν ἐπεχείρησαν οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀττικῆς καθ' ὅλον τὸν αἰῶνα τῆς κυριαρχίας τῶν Γάλλων.

Αἱ κτήσεις τοῦ Ὄθωνος ἦσαν εὐρεῖαι, μετρούμεναι πρὸς τὸν μικρὸν κανόνα τῆς πολιτικῆς μονάδος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι. Τὸ βουργουνδιακὸν κράτος τῶν Ἀθηναίων περιελάμβανεν τὴν Ἀττικὴν, τὴν Βοιωτίαν, τὴν Μεγαρίδα καὶ τὴν χώραν τῶν ἀρχαίων Ὀπουντίων Λοκρῶν πρὸς βορρᾶν. Πρὸς δὲ τὰ νότια τοῦ Ἰσθμοῦ οἱ ἐπίτροποι τοῦ Μεγάλου κῦρ διώκουν τὰ σπουδαῖα κάστρα τῆς Ναυπλίας καὶ τοῦ Ἄργους, αἵπνες πόλεις εἶχον παραχωρηθῆ εἰς τὸν Δελαρός τῷ 1212 ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας Γοδοφρείδου Α' ἐπ' ἀνταμειβῆ τῆς

1. Albericus Trium Fontium «Chronicon» Τόμ. Β' σ. 439

2. A. Dandolo Chronicon Venetum παρὰ τῷ Muratori (Regum Italicarum Scriptores Τόμ. ΙΒ' σ. 335).—L. de Monacis Chronicon σ. 143.—Stefano Magno παρὰ τῷ Hopt (Chroniques gréco-romanes σ. 179).

βοηθείας ἦν οὗτος παρέσχε πρὸς ἄλλωσιν αὐτῶν, ἔκτοτε δὲ κατείχοντο ὑπὸ τοῦ Ὀθωνος καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἐπὶ ἓνα αἰῶνα ὡς τιμάρια τῆς ἡγεμονίας τῆς Ἀχαΐας. Ὁ Ἰταλὸς μαρκίων τῆς Βοδονίτσης ἐν τῷ βορρᾷ καὶ ὁ αὐθέντης τῶν Σαλώνων πρὸς δυσμὰς ἦσαν οἱ γείτονες τοῦ κυριάρχου τῶν Ἀθηνῶν, ὧν ὁ τῶν Σαλώνων ἀπέβη ἐν τῷ κατόπιν χρόνῳ ὑποτελής αὐτοῦ. Βοδονίτζα καὶ Σάλωνα ἦσαν κατὰ ταῦτα οἱ προμαχῶνες τῶν Ἀθηνῶν ἐναντίον τῆς ὁσημέραι ἐπεκτεινομένης δυνάμεως τῶν Ἑλλήνων δεσποτῶν τῆς Ἡπείρου. Οὕτω κείμεναι εἶχον αἱ μεσαιωνικαὶ Ἀθῆναι τοῦλάχιστον τέσσαρα ἐπίνεια, τῆς Λιβαδόστραν ἦν οἱ Φράγκοι ἐκάλουν Rive d'ostre παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ὅπου ἀπεβιβάζοντο οἱ συγγενεῖς τοῦ Ὀθωνος, ἢτε κατέπλεον ἐκ Γαλλίας, τὸν λιμένα τῆς Ἀταλάντης ἀπέναντι τῆς Εἰβοίας, τὸν ὠραῖον ὄρμον τῆς Ναυπλίας καὶ τὸν περιώνυμον Πειραιᾶ, γνωστὸν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς φραγκοκρατίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Porto Leone ἀπὸ τοῦ κολοσσιαίου λιθίνου λέοντος τοῦ σήμερον ἰσταμένου ἔξωθεν τοῦ Νεωρίου (Arsenale) τῆς Βενετίας, ὅστις τότε ἐφρούρει τὸν εἰσπλουν τοῦ λιμένος τοῦ Θεμιστοκλέους. Εἶνε δέ, οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, παράδοξον, ὅτι οἱ Βουργούνδιοι δυνάσται τῶν Ἀθηνῶν οὐδαμῶς ἢ ἐλάχιστα ἐπειράθησαν νὰ πῆξωσι στόλον, κυρίως ἐπειδὴ Λατῖνοι πειραταὶ ἐλυμαίνοντο τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς, καὶ πλοῦς ἀνὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἐχαρκτηρίζετο ὡς ἀποδημία εἰς τὸν Ἀχέροντα.¹

Ὁ Ὀθων, ἐστερημένος ἀρχαιομαθείας καὶ μὴ συγκινοῦμενος ὑπὸ τῶν ἐνδόξων ἀναμνήσεων τῆς πόλεως, ἀπέσχεν ἀπὸ τοῦ νὰ ζητήσῃ τὸ πρότυπον τοῦ πολιτεύματος τῆς νέας αὐτοῦ πολιτείας ἐν τοῖς νόμοις τοῦ Σόλωνος. Καθ' ἃ οἱ ἄλλοι Φράγκοι δυνάσται τῆς Ἀνατολῆς, ἀπεδέχθη τὴν «Βίβλον τῶν συνηθειῶν τῆς αυτοκρατορίας τῆς Ρωμανίας», κώδικα στηριζόμενον ἐπὶ τῶν πολυθρῦλῶν Ἀσσιζῶν τῶν Ἱεροσολύμων. Ἀλλ' ἡ τιμαριωτικὴ κοινωνία ἢ οὕτως ἐγκαθιδρυθεῖσα ἐν Ἀττικῇ ἦτο λίαν διάφορος τῆς ὑφισταμένης ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Ἀχαΐας ἢ ἐν τῷ δουκάτῳ τοῦ Αἰγαίου. Ὁ Μέγας κῦρ τῶν Ἀθηνῶν εἶχε παρεξευγμένον εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ τὸ πολὺ ἓνα μόνον ἐξέχοντα εὐπατρίδην, τὸν ἡγέτην τοῦ ὀνομαστοῦ οἴκου Σαιντομέρ. Εἶνε δέ φανερόν ἐκ τῆς σιγῆς ἀπασῶν τῶν

1. Miklosich und Müller Acta et Diplomata graeca Medii Aevi III 61.

πηγῶν, ὅτι οἱ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς κτήσεις τοῦ Ὀθωνος ἐγκατασταθέντες Βουργουνδιοὶ ἦσαν ἄνδρες ὑποδεεστέρας ἢ αὐτὸς κοινωνικῆς θέσεως· ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς οἰκείας ἐλλείψεως ἐν Ἀττικῇ καὶ Βοιωτίᾳ τῶν βαρωνικῶν ἐκείνων κάστρων τῶν συχνωτάτων ἐν Πελοποννήσῳ.

Καὶ ὑπότινα μὲν ἔποψιν ἡ αὐτὴ τῶν Ἀθηῶν ἐπὶ τοῦ Ὀθωνος Δελαρός ὁμοίαζε πάντως πρὸς τὴν σημερινὴν αὐτὴν τοῦ βασιλέως Γεωργίου, κατὰ τοῦτο κυρίως, ὅτι, ἐξαιρουμένων τῶν μελῶν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ οἴκου, οὐδὲ εἰς ὑπῆρχεν μεθ' οὗ ἡδύνατο ὁ δυνάστης γὰρ συμπράττη ἰσοτίμως. Ἀλλὰ καθ' ἃ ἐν ταῖς σημεριναῖς Ἀθήναις, οὕτω καὶ ἐν ταῖς μεσαιωνικαῖς, ἡ οἰκογένεια τοῦ κυριάρχου ἦτο ἰσχυρῶς πολυάριθμος, ὥστε γάποτελῆ ἰδίαν κοινωνίαν. Οὐ μόνον δ' Ὀθων ἐνυμφεύθη Βουργουνδίαν ἐπίκληρον, ἐξ ἧς ἀπέκτησε δύο υἱούς, ἀλλὰ καὶ τὰγγέλματα τῆς ἐκκλητικῶς ἐξαιρέτου αὐτοῦ τύχης προσείλκυσαν εἰς τὴν γέαν ἐν Ἑλλάδι γῆν τῆς ἐπαγγελίας διάφορα μέλη τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἐκ τῆς πατρίου Βουργουνδίας. Οἱτοὶ δ' ἀναμυριόμως ἔλαβον μερίδιον ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἅτινα εἶχον περιέλθει εἰς τὸν εὐτυχῆ αὐτῶν συγγενῆ. Καὶ προσφιλῆς μὲν ἀνεψιός, ὁ Γουιδων, διενεμήθη μετὰ τοῦ θείου τὴν ἀρχὴν τῶν Θηβῶν ἄλλος δὲ ἀπώτερος συγγενῆς ἔγεινε φρούραρχος τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀμφότεραι αἱ πόλεις, αἱ τε Ἀθῆναι καὶ αἱ Θῆβαι, ἔγειναν ἔδρα Λατίνων ἀρχιεπισκόπων, καὶ ἀντὶ τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ ἐκκλησίᾳ Παναγίας τῆς Ἀθηναϊκῆς, ὡς ἐκαλεῖτο τότε ὁ Παρθενῶν, Γάλλος καλούμενος Βεράρδος, ἴσως ὁ ἐκκλησιάρχης τοῦ ἰδίου εὐκτηρίου τοῦ Ὀθωνος, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν καθολικῶν ἱεραρχῶν τῆς πόλεως. Ὁ δὲ τελευταῖος Ἑλλήν Μητροπολίτης ἀπεχώρησε περίλυπος ἐκ τῆς διαρπασθείσης καθεδρικῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν νῆσον Κέα, ἐξ ἧς ἡδύνατο ἀκόμη γὰ βλέπει τὰς παραλίας τῆς προσφιλοῦς Ἀττικῆς, καὶ ἐπὶ δύο σχεδὸν αἰῶνας οἱ ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι διάδοχοι αὐτοῦ οὐδέποτε πλέον ἐπεσκέφθησαν τὸν ὑπὸ σφετεριστῶν κατεχόμενον θρόνον αὐτῶν. Οἱ δ' Ἕλληνες ἱερεῖς οἱ διαμείναντες ἐν τῇ πόλει ἐτέλουν τὴν λειτουργίαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐγγύς τῆς ῥωμαϊκῆς ἀγορᾶς, ἣτις ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας μετεβλήθη εἰς τζαμίον καὶ μέχρις ἐπ' ἐσχάτων ἔπειτα ὑπεβιβάσθη εἰς στρατιωτικὸν ἀρτοποιεῖον. Ἀφ' ἑτέρου δ' ὁ πάπας Ἰννοκέντιος Γ' παρεχώρησεν εἰς τὸν καθολικὸν ἀρχιεπίσκοπον τὰρ-

χαῖα δικαιώματα τοῦ ὀρθοδόξου μητροπολίτου ἐπὶ τῶν ἕνδεκα εἰς αὐτὸν ὑποταγμένων ἐπισκόπων καὶ ἐπεκύρωσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀθηνῶν πλὴν ἄλλων κτήσεων τὰς ἐν Φυλῇ καὶ Μαραθῶνι, ὅπου διεσώζετο ἀκόμη τὸ ἀρχαῖον ὄνομα.

Ἡ ἀναγέννησις τῆς θείας χάριτος, ἔγραψεν ὁ ἐνθουσιώδης πάπας πρὸς τὸν Βεράρδον, δὲν ἠνέχθη, ὅπως ἐκπέσῃ ἡ ἀρχαία δόξα τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ἀκρόπολις τῆς ὀνομαστοτάτης Παλλήδος κατεδέχθη γ' ἀποβῆ ἡ ἔδρα τῆς ἐνδοξοτάτης Μητρὸς τοῦ Θεοῦ. Εὐλόγως δυνάσθητ' ἀ καλέσωμεν τὴν πόλιν ταύτην Καριαθ-σεφῆ ἐπειδὴ ὅτε ὁ Γοθωνιὴλ εἶχεν ὑποτάξει αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Χάλεβ, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν Ἀσχά, τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, ὡς σύζυγον.¹

Ἄλλ' ὁ Γοθωνιὴλ τῶν Ἀθηνῶν, ὃν ὑπηνίσσετο διὰ τῆς παρονομασίας ταύτης ὁ πάπας, ἀνεδείχθη, καθ' ἃ καὶ ἄλλοι φράγχοι δυνάσται τῆς Ἑλλάδος, ὀδυνηρὰ βάσανος τῆς ἁγίας ἔδρας. Καὶ δὴ ὁ Ὄθων ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς ὑπηκόους του γὰ δωρῶσιν ἢ γὰ κληροδοτῶσι τὰς κτήσεις αὐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰσέπραττε φόρους παρὰ τοῦ κλήρου καὶ δὲν ἔδειξε διάθεσιν γὰ πληρόνη δεκάτην, ἢ γὰ ἔξαναγκάσῃ εἰς τοιαύτην πληρωμὴν τὸν λαὸν αὐτοῦ. Τέλος συνετάχθη τῷ 1210 Κογκορδάτον μεταξὺ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτείας, συνομολογηθὲν ἐν συνελζύσει συγκληθείσῃ ὑπὸ τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐρρίκου ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Ραβεννίκης πλησίον τῆς Λαμίας, εἰς ἣν παρέστησαν ὁ Ὄθων καὶ ἅπαντες οἱ κύριοι φεουδαλικοὶ δυνάσται τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦ Κογκορδάτου ἐκείνου συμφωνήθη, ὅπως ὁ κλῆρος καὶ ἀμφότεραι αἱ κυριαρχίαι πληρώσωσι τὸν ἀρχαῖον Βυζαντινὸν δασμὸν εἰς τὰς λαϊκὰς ἀρχάς, ἀλλ' ἐπ' ἀνταλλάγματι ἅπασαι αἱ ἐκκλησίαι, αἱ μοναὶ καὶ ἄλλαι ἐκκλησιαστικαὶ κτήσεις ἐπιτραπῶσιν εἰς τὸν Λατίνον πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐλεύθεραι πάσης τιμωριωτικῆς ὑπηρεσίας.

Ὁ Ὄθων ὑπῆρξε προσηλωμένος μετὰ μείζονος πίστεως πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν ἢ πρὸς τὸν παπισμὸν. Ὅτε οἱ Λαγγοβάρδοι εὐ-

1. Innocentii III Epistolae τόμ. ΙΑ' 111—113, 238, 240, 152, 256.

πατρίδαί τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βουργατίου ἐπειράθησαν ν' ἀποτινάξωσι τοὺς δεσμοὺς ὑποτελείας τοὺς συνδέοντας τὸ βασίλειον ἐκεῖνο πρὸς τὸν Λατῖνον αὐτοκράτορα, ὃ Ὄθων συνετάχθη μετὰ τοῦ Ἐρρίκου, καίτοι ἡ πρὸς αὐτὸν ἀφοσίωσις ἔγεινεν αἰτία τῆς προσωρινῆς ἀπολείας τῆς πρωτεύουσας αὐτοῦ, τῶν Θηβῶν. Ἀντήμειψε δ' αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ Ἐρρίκος δι' ἐπισκέψεως τῶν Ἀθηνῶν, ἃς δὲν εἶχεν ἐπισκεφθῆ ἄλλος αὐτοκράτωρ ἀπὸ τῶν ἡμερῶν καὶ ἃς πρὸ δύο αἰῶνων Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος εἶχε προσφέρει τὰς δεύσεις αὐτοῦ καὶ τὰς εὐχαριστίας ἐν τῇ μεγίστῃ πασῶν τῶν μητροπόλεων. Ὡς ὁ Βασίλειος, οὕτω καὶ ὁ Ἐρρίκος εἶχε δεηθῆ «ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῶν Ἀθηνῶν, ὅστις ἐκαλεῖτο τῆς Παναγίας» καὶ ἔτυχε παρὰ τοῦ ξενίζοντος αὐτὸν «πίσης τιμῆς ἢν ἠδύνατο νὰ παρίσχη ¹». Μόνον δ' ἀπαξ καὶ πάλιν αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔκλινε τὸ γόνυ ἐν τῷ Παρθενῶνι, ἀλλὰ τότε δὲν ἦλθεν ὡς πορθητῆς, ἀλλ' ὡς φυγῆς.

Τὸν Μέγαν κῦρον δὲν ἐνέπνεεν ἡ εἰδυλλιακὴ σκέψις, ὅτι ἦρχε τῆς πόλεως τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Πλάτωνος. Ὅτε εἰσέδυσσε τὸ γῆρας, ἠσθάνθη, καὶ ἃ οὐκ ὀλίγοι ἄλλοι βαρῶνοι τῶν τῆς κατακτίσεως, ὅτι θὰ ἦτο ἔφετὸν νὰ διανύσῃ τὴν ἐσπέραν τοῦ βίου ἐν τῇ γενετείρᾳ, καὶ τῷ 1225 ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Βουργουνδίαν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν υἱῶν, ἀφείς ἐν Ἑλλάδι ὡς διάδοχον τὸν ἀνεψιόν. Ἐπὶ τῆς συνετῆς ἀρχῆς τοῦ διαδόχου τούτου ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία ἔτυχεν ἐξαιρετικῆς εὐημερίας. Αἱ Θῆβαι, ὅπου ἠδρυσεν ὁ Γουίδων μετὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, τοῦ μεγάλου οἴκου Σαιντομέρ, εἶχον ἀνακτήσει μέγα μέρος τῆς ἀρχαίας φήμης ὡς κέντρον τῆς μεταξουργίας. Ἰουδαῖοί τε καὶ Γενοῦήνσιοι εἶχον παροικίας ἐν τῇ πόλει καὶ οἱ πολύτροποι ἐκ Γένουης ἔμποροι διέπραξαν μετὰ τοῦ νέου δυνάστου ἔμπορικὴν συνθήκην, ἐπιτρέπουσαν εἰς αὐτοὺς νὰ ἔχωσιν ἴδιον πρῶξενον, ἴδιον δικαστήριον καὶ ἴδια κτίρια ἐν τε Θήβαις καὶ ἐν Ἀθήναις.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληγες ἀφελήθησαν ἐκ τῆς πεφωτισμένης διοικήσεως τοῦ κυριάρχου. Μοναχὸς Ἕλληγ κατασκεύασε κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ

1. Henri de Valenciennes έκδ. Paulin Paris κεφ. XXXV.

Ἐπισημοῦ μονῆν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Κυνηγοῦ, ἧς προεΐται μνεΐαν κίων ἔτι καὶ νῦν ἰστάμενος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης εἰς Μαραθῶνα. Ἄλλος δὲ τις ἔκτισε τὴν ἑτέραν τῶν δύο ἐκκλησιῶν τοῦ κομποῦ μικροῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας τοῦ Αὐλῶνος, κειμένου οὐ μακρὰν τοῦ φρουρίου τῆς Φυλῆς. Ἐπὶ τριάκοντα ἔτη αἱ Ἀθηναὶ ἀπῆλυσαν βαθείας εἰρήνης, ἕως πόλεμος ἀδελφοκτόνος μεταξὺ τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου, τοῦ φιλοσόφου ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας, καὶ τῶν μεγάλων βαρῶνων τῆς Εὐβοΐας περιέπλεξε τὸν Γουίδωνα εἰς τὴν διαφορὰν αὐτῶν. Ὁ ἡγεμῶν ἐκάλεσε τὸν Γουίδωνα, ἅτε ὄντα ὑποτελῆ αὐτοῦ ὡς κύριον τοῦ Ἄργους καὶ τῆς Ναυπλίας, νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν. Ὁ Γουίδων, καίπερ δεσμευόμενος οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ὑποτελείας, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ γάμου μετὰ τινος ἀνεψιᾶς τοῦ Γουλιέλμου, ἠρνήθη νὰ παράσῃ εἰς αὐτὸν ἐπικουρίαν καὶ ἔπραξε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο, ὅπως βοηθήσῃ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ δὲ Βιλλαρδουΐνος ἀπήντησεν ἐπιδραμῶν τὰς κτήσεις τοῦ ἀνεψιοῦ. Ἐκβιάσας τὴν Κακὴν Σκάλαν, [τὸ Πλάγιον κακὸν τῶν Βυζαντινῶν], τὴν στενὴν ἐκείνην δύσφημον ὁδὸν τὴν ἀγούσαν κατὰ μῆκος τῆς βραχῶδους ἀκτῆς τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου πρὸς τὰ Μέγαρα, συνήντησε τὴν στρατιάν τοῦ Γουίδωνος εἰς τὰ στενὰ τοῦ ὄρους Καρούδι κατὰ τὴν πρὸς τὰς Θήβας ὁδόν. Ἐκεῖ αἱ φραγγοκρατούμεναι Ἀθηναὶ καὶ ἡ φραγγοκρατουμένη Σπάρτη ἀντετάχθησαν ἀντιμέτωποι ἀλλήλων. Ὁ κῦρ τῶν Ἀθηνηῶν ἠττήθη καὶ ἔφυγεν εἰς τὰς Θήβας, ὅπου ἔτυχεν εἰρήνης, ὑποσχεθεὶς νὰ ἐμφανισθῆ ἐνώπιον τῆς ὑψηλῆς Κούρτης τῆς Ἀχαΐας καὶ νὰ ὑποστῆ οἰανδήποτε ποινήν, ἣν αὕτη ἠθέλεν ἐπιβάλλει εἰς αὐτὸν ὡς ἄραντα ὄπλα ἐναντίον τοῦ ἡγεμόνος.

Ἡ ὑψηλὴ Κούρτη συνήχθη ἐν Νυκλίῳ πλησίον τῆς Τεγέας, καὶ ὁ κῦρ τῶν Ἀθηνηῶν, συνοδευόμενος ὑπὸ πάντων αὐτοῦ τῶν ἱππότην ἐπεφάνη μεγαλοπρεπῆς πρὸ τῶν συνηθροισμένων βαρῶνων. Τοιαύτη δ' ὑπῆρξεν ἡ ἐμπορηθεῖσα εἰς αὐτοὺς αἴσθησις, ὥστ' ἐδήλωσαν, ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ κρίνωσιν ἄνδρα οὕτω μέγαν καὶ ἐποίησαντο ἔφεσιν τῆς ἀποφάσεως εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβίκον τὸν Ἁγίον, τὸν φυσικὸν προστάτην τῶν Γάλλων εὐπατριδῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ δὲ ἱπποτικὸς ἐκεῖνος μονάρχης ὑπέβαλε τὸ ζήτημα εἰς τὸ ἐν Παρισίοις παραλαμῆντον, ὅπερ ἀπεφάσισεν, ὅτι ὁ Γουίδων κατὰ τύπους μὲν ἦτο ἔνοχος, ἀλλ' ὅτι ἡ ἐνόχλησις

καὶ αἱ δαπάναι τῆς μακροῦς αὐτοῦ εἰς τὴν Γαλλίαν ἀποδημίας ἦσαν ἐπαρκεστάτη τιμωρία τοῦ ἁμαρτήματος αὐτοῦ. Ἐπιθυμῶν δ' ὁ Λουδοβίκος Θ' νὰ ἐπιδείξῃ εἰς αὐτὸν δεῖγμα τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ εὐνοίας, ἐχορήγησεν εἰς αὐτὸν ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ τὴν προσωνυμίαν δουκὸς τῶν Ἀθηναίων, ἣς, καθ' ἃ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ὑπῆρχε προηγουμένον ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Ἡ δὲ δουκικὴ προσωνυμία, ἣν ἔφερον ὁ Γουίδων καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, ἀπέβη ὀνομαστὴ ἐν τε τῇ λογοτεχνίᾳ καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ὁ Λάντης, ὁ Βοκκάκιος, ὁ Chaucer καὶ ὁ Σαικσπείρος ἀπέδωκαν αὐτὴν εἰς τὸν Θησέα καὶ ὁ Καταλώνιος χρονογράφος Μουντάνερ εἰς τὸν Μενέλαον.

Ἐν τούτοις ὁ τροχὸς τῆς τύχης περιστραφεὶς ἐξεδίκεσε τὸν δοῦκα τῶν Ἀθηναίων. Ὁ τέως νικηφόρος αὐτοῦ ἐχθρὸς, περιπλακείς εἰς ἐμφύλιον ἀγῶνα μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων ἐλληνικῶν πολιτειῶν τῆς Νικαίας καὶ τῆς Ἡπείρου, εἶχε συλληφθῆ ἀιχμαλώτος ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος, καὶ τὸ ἄνθος τῶν ἵπποτῶν τῆς Ἀχαΐας ἢ εἶχε φονευθῆ ἢ ἐτήκετο ἐν ταῖς εἰρκταῖς τῆς Λαμψάκου. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, οἱ ἐπιζήσαντες προσήνεγκον εἰς τὸν Γουίδωνα τὴν ἐπιτροπείαν τῆς ἡγεμονίας τῆς Ἀχαΐας, ἣν ἀπεδέχθη θριαμβευτικῶς. Ἀλλὰ πρὶν ἢ παρέλθῃ πολὺς χρόνος ἀπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι διαμονῆς αὐτοῦ ἄλλο πλῆγμα κατηνέχθη κατὰ τῶν Φράγκων. Καὶ δὴ ἡ Λατινικὴ αὐτοκρατορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατελύθη, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Βαλδουῖνος Β', ἀκτίμων καὶ ἐξόριστος, ἐδέχθη χαίρων φιλοξενίαν ἐν τῇ Καδμείᾳ τῶν Θηβῶν καὶ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηναίων. Οὕτως ἐπὶ τοῦ σεπτοῦ ἐκείνου βράχου διεδραματίσθη ἡ τελευταία θλιβερὰ σκηνὴ τοῦ δράματος τῆς βραχυβίου αὐτοκρατορίας τῆς Λατινικῆς Ἀνατολῆς.¹

Ἀναζωπυρηθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς ἀνακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος ἔβαλε πλέον κατὰ νοῦν ν' ἀνακτήσῃ τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἠξίωσε τὴν εἰς αὐτὸν παραχώρησιν τῶν τριῶν ὀχυρωτάτων πόλεων τῆς χερσονήσου ὡς ἀντάλλαγμα τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ αἰχμαλώτου ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας. Χρέος τοῦ Γουίδωνος ὡς ἐπιτρόπου τῆς ἡγεμονίας ἦτο νὰ συγκαλέσῃ τὴν ὑψηλὴν κούρτην, ὅπως ἐξετάσῃ τὸ σοβαρὸν τοῦτο ζήτημα. Ὁ δὲ παραλαμᾶς ἐκείνος, ὅστις συνεκροτεῖτο σχεδὸν ἐκ γυναικῶν

1. S a n u ' d o παρὰ τῷ H o p t Chroniques gréco-romanes σ. 136.

μόνον, ἐπειδὴ ἅπαντες οἱ ἐπιφανεῖς ἄνδρες εἶχον φονευθῆ ἢ ἦσαν δεσμῶται, ἀπεφάσισε παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην τοῦ Γουίδωνος, τὴν ἀποδοχὴν τῶν ὄρων τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ὁ Γουίδων, οὗ ἡ θέσις ἦτο δυσχεροστέρα, ὑπεχώρησε τέλος. Οὐχὶ δὲ μετὰ μακρὸν χρόνον ὁ πρῶτος δούξ τῶν Ἀθηνῶν ἀπέθανε, συνειδῶς ὅτι εἶχε σωρεύσει ἀνθρώκας πεφυρακτωμένους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὑπερήφανος, ὅτι κατέλειπεν εἰς τὸν προεσβύτερον υἱὸν Ἰωάννην πολιτείαν εὐδαιμονεστέραν πάσης ἄλλης τῶν ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ δὲ δεύτερος δούξ, ἀναδειχθεὶς ἦττον εὐτυχῆς τοῦ πατρός, περιεπλέχθη εἰς τοὺς ἐναντίον τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος πολέμους τοὺς διαρκέσαντας μακρὸν χρόνον ἐν ταύτῃ τῇ περιόδῳ. Ὁ ἀκοίμητος γόνος τοῦ οἴκου τῶν Ἀγγέλων, ὅστις εἶχε δημιουργήσει ἰδίαν πολιτείαν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κατὰ τὴν Φθιώτιν βασιλείᾳ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ ἤρχε Ἑλλήνων καὶ Βλάχων ἐν ταῖς Νέαις Πάτραις, ἃς ἐκάλουν *La Patre* οἱ Φράγκοι, κειμέναις (ὅπου ἡ Ὑπάτη τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν νέων χρόνων) ἐν μέσῳ τῶν βραχιδῶν παρωρειῶν τῆς Οἴτης, ἔφυγεν ἰκέτης εἰς τὴν αὐλήν τῶν Θηβῶν καὶ προσέφερεν εἰς τὸν δούκα τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς Ἑλένης, ἤρκει μόνον νὰ θελήσῃ νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν ἐναντίον τῶν Παλαιολόγων. Ὁ δούξ, ὢν ποδαλγὸς καὶ ἀσθενικός, ἀπέκρουσε μὲν τὸν γάμον, ἀλλ' ὑπεσχέθη τὴν βοήθειαν αὐτοῦ. Ἡγούμενος δ' ἐκκρίτου σώματος Ἀθηναίων ἵπποτῶν εὐχερῶς ἐνίκησε τὴν μεγάλως πολυαριθμοτέραν αὐτοκρατορικὴν στρατιάν, ἣν μετὰ περιφρονήσεως ἔχαρακτήρισε διὰ φράσεως, δεδανεισμένης ἐκ τοῦ Ἡροδότου, εἰπὼν «Πολὺς λαός, ὀλίγοι ἄνθρωποι». Ἐπ' ἀμοιβῇ δὲ τῆς νίκης ταύτης ἠξιώθη τῆς ὥραιας Ἑλένης ὡς νύμφης τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ Γουλιέλμου, ἡ δὲ προἴξ αὐτῆς, ἐν ἣ συμπεριλαμβάνετο ἡ ἀξιόλογος Λαμία, ἐπεξέτεινε τὴν δύναμιν τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν πρὸς βορρᾶν μέχρις αὐτῆς τῆς Θεσσαλίας. Ἀλλ' ὁ δούξ τῶν Ἀθηνῶν Ἰωάννης ἦτο προωρισμένον νὰ ὑποστῇ, καθ' ἃ ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἀχαΐας Γουλιέλμος, τὰς ποικιλωτάτας μεταβολὰς τῆς τύχης. Τραυματισθεὶς ἐν τινὶ μάχῃ πρὸς τοὺς Ἑλληνας καὶ τοὺς συμμάχους αὐτῶν Καταλωνίους ἔξωθεν τῶν τειχῶν τῆς Εὐβοίας, ἔπεσεν, ἐκ τοῦ ἵππου καὶ ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Η' δὲν προσηνέχθη πρὸς τὸν δούκα τῶν Ἀθηνῶν καθ' ἃ πρότερον πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀχαΐας. Δὲν

ἠξίωσεν ἄττικὸν ἔδαφος, ἀλλ' ἠορέσθη εἰς λύτρα 13,500 λιγῶν. Πολιτικοὶ δὲ λόγοι μᾶλλον ἢ μεγαλοφυχία ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς φαινομένης ταύτης ἀνακολουθίας. Ὁ φόβος ἐπιθέσεως Καράλου τοῦ Ἀνδηγαυοῦ, ἀνησυχία περὶ τῆς ἀκοιμίτου φιλοδοξίας τοῦ κηδεστοῦ τοῦ αἰχμαλώτου, τοῦ δουκὸς τῶν Νέων Πατρῶν, καὶ ὑπόνοιαι περὶ τῆς ὀρθοδόξου κληρικῆς φατρίας ἐν τῇ βασιλευούσῃ, ἥτις ἐθεώρει τὸν αὐτοκράτορα σχισματικὸν ἔνεκα τῶν μετὰ τῆς Ρώμης συνεννοήσεων αὐτοῦ, ἐπεισαν τὸν Μιχαῖλ, ὅτι ἀξιόσπισ οἶαι αἱ ἐπιτευχθεῖσαι τῷ 1262 δὲν συνεβιβάζοντο πρὸς τὰ μεταβεβλημένα πράγματα τοῦ 1279. Διὸ προέτεινεν εἰς τὸν αἰχμαλώτον γάμον μετὰ τῆς θυγατρὸς, ἀλλ' οὗτος δὲν ἀπεδέχθη τὴν κηδεστίαν τοῦ αὐτοκράτορος. Μετὰ ἔν δ' ἔτος ὁ Ἰωάννης ἀπέθανε, καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Γουλιέλμος.

Κατὰ τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ὁ Γουλιέλμος Δελαρὸς ἦτο ὁ πρωτοστατῶν ἀνὴρ τῆς φραγκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Ἀναγνωρίζων τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Ἀνδηγαυῶν βασιλέων τῆς Νεαπόλεως, οἵτινες εἶχον γεῖνει κυρίαρχοι, τῆς Ἀχαΐας διὰ τῆς ἐν Οὐτρέβρω συνθήκης, εἶχε διορισθῆ ἐπίτροπος αὐτῶν ἐν ταύτῃ τῇ ἡγεμονίᾳ, καὶ ὑπὸ ταύτην τὴν ιδιότητα ἔκτισε τὸ κάστρον τῆς Δημιάτρας, οὗ τὴν θέσιν ἐπέχει ἴσως τὸ Καστρί μετὰ τὴν Τριπόλεως καὶ Σπάρτης. Κύριος ὢν μεγίστων πόρων, ἐδαπάνησε τὸ γοῆμα αὐτοῦ ἀρκειδῶς χάριν ἀμύνης τῆς φραγκοκρατουμένης Ἑλλάδος ἐν τε τῇ Πελοποννήσῳ καὶ τῇ Εὐβοίᾳ, καὶ μέγα ὑπῆρξε τὸ πένθος ἀπάντων, ὅτε τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ στάδιον ἐτεροματίσθη. Τότε τὸ πρῶτον ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῆς ὑπὸ τῶν Φράγκων κατακτίσεως αἱ Ἀθηναὶ ἐκυβερνήθησαν ὑπὸ γόνου τῆς Ἑλλάδος, ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν ἀνέλαβε ἡ θυγάτηρ τοῦ δουκὸς τῶν Νέων Πατρῶν Ἑλένη Ἀγγελίνα, ἐξ ἧς ὠνομάσθη τὸ δράμα τοῦ Κλέωνος Ῥαγκαβῆ. «Ἡ δούκισσα τῶν Ἀθηναίων», ὡς κηδεμῶν τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ Γουίδωνος, ἕως δεύτερος γάμος τῆς Ἑλένης μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς γυναικὸς τοῦ πρώτου συζύγου, τοῦ Οὐγωνος Βριεννίου, ἐξησφάλισε τὸν Γουίδωνα διὰ φύλακος ἰσχυροτέρου. Ἦτο δὲ ὁ οἶκος τῶν Βριεννίων εἰς τῶν ὀνομαστοτάτων ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις. Καὶ πρῶτον μὲν ἠδρευον οἱ Βριέννιοι ἐν τῇ γαλλικῇ Καμπανίᾳ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Οὐγωνος Καπέτου, ἔπειτα δὲ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα, ἠξιώθησαν αὐτοκρατορικοῦ διαδήματος ἐν Κωνσταντινουπόλει, βασιλικῶν στέμματος ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ κομιτικοῦ στεμματίου ἐν Ἀλητίῳ (Lecce) καὶ ἐν Ἰόππῃ. Πρὶν δὲ

παρέλθῃ χρόνος πολὺς, ἐπιφυλάσσετο εἰς τὸν οἶκον ἐκεῖνον γὰρ παρέλθῃ ἐξ αὐτοῦ ὁ τελευταῖος Γάλλος δοῦξ τῶν Ἀθηναίων.

Τὸ βουργοειδιακὸν δουκιῶτον τῶν Ἀθηναίων εἶχε τότε ἀνέλθει εἰς τὸ κατακόρυφον, καὶ ἡ τελετὴ τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ Γουίδωνος Β', ἣν περιγράφει τὸ γραφικὸν χρονικὸν τοῦ Καταλωνίου Μουντάνεο, παρέχει ἐξαιρετικὸν δείγμα τῆς λαμπρότητος τῆς ἐν Θήβαις δουκιῆς αὐλῆς. Ὁ νεαρὸς δοῦξ εἶχε καλέσει ἅπαντας τοὺς μεγάλους ἄνδρας τοῦ δουκιῶτος, διέταξε δὲ καὶ γὰρ γνωρισθῆναι ἀνὰ τὴν ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ τὸ δεσποτικὸν τῆς Ἡπείρου καὶ τὴν μητροικὴν γῆν τῆς Θεσσαλίας, ὅτι πᾶς ὅστις ἠθέλε ἔλθει ἔμελλε γὰρ λάβῃ παρ' αὐτοῦ δωρεὰς καὶ χάριτας «ἐπειδὴ ἦτο εἰς τῶν εὐγενεστάτων ἀνδρῶν καὶ ἅπασαν τὴν Ῥωμανίαν, καίπερ μὴ ὢν βασιλεὺς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τῶν πλουσιωτάτων». Ὅτε ἠθροίσθησαν ἅπαντες οἱ φιλοξενούμενοι, ὁ Λατίνος ἀρχιεπίσκοπος τῶν Θηβῶν Νικόλαος ἐτέλεσε λειτουργίαν ἐν τῇ καθεδρικῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Θηβῶν, καὶ τότε ἅπῃντων οἱ ὀφθαλμοὶ προσηλώθησαν εἰς τὸν δοῦκα, ὅπως ἴδωσιν τίνα ἠθέλε παρακαλέσει γὰρ περιβάλλῃ αὐτὸν διὰ τῶν διασήμων τῆς ἵπποσύνης, «ἔργον ὅπερ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἢ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ θὰ ἐνόμιζεν εὐχάριστος καὶ τιμητικὸν γὰρ ἐκτελέσει». Ὅποια δ' ὑπῆρξεν ἡ ἐκκλησίαις τοῦ λαμπροῦ ἐκείνου οἴλου, ὅτε ὁ Γουίδων, αἰτὶ γὰρ καλέσῃ μεγάλους εὐπατρίδας, οἳ οἱ ὁ αὐθέντης τῶν Σαλώνων Θωμᾶς ἢ ὁ Ὀθων Σαιντομέρ, ὁ μετὰ τοῦ Γουίδωνος συνάρχων τῶν Θηβῶν, ἐκάλεσε πρὸς ἑαυτὸν γενοὶ ἐξ Εὐβοίας ἱππότην, Βοιφιῶνα τὸν Οἰηρωναῖον, ὅστις ἦτο κύριος ἐνὸς μόνοι κάστρου τοῦτον εἶχε θεωρήσει ὡς τὸν καταλληλότετον, ὅπως κοσμήσῃ διὰ τῆς ἱπποτικῆς περιβολῆς ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἀκολουθοῦντας. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς ἄλλου ὑπῆρξε μεγαλοπρεπέστερον ἐν τῇ αὐλῇ τῶν Θηβῶν τὸ θέημα ἢ τοῦ Βοιφιῶνου. Ἐκεῖνος ἐφόρει πάντοτε τὰ πλουσιώτατα τῶν ἐνδυμάτων καὶ τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς οὐδεὶς ἦτο κομψότερον ἐκείνου ἐνδεδυμένος, καίτοι πᾶς τις εἶχε περιβάλλει ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτοῦ διὰ τῆς ὠραιότητος τῶν στολῶν. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ ἀνὴρ, ὃν ὁ νεαρὸς δοῦξ παρεκάλεσε γὰρ χειροτοτήσει αὐτὸν ἱππότην· εἰς αὐτὸν δ' ἐπ' ἀμοιβῇ τῆς παρασχεθείσης ὑπηρεσίας ἔδωκεν εἰς γάμον ὠραίαν κόρην ἐξ Εὐβοίας, τὴν Ἀγνήν de Uison, δέσποιναν τῆς Αἰγίνης καὶ τῆς Εὐβοϊκῆς Καρύστου, ἧς τὸ μέγα κάστρον, οὐ γραφικὰ εἶνε τὰ μέγιστα καὶ τῆς σήμερον σωζό-

μενα ἐρείπια, οἱ Φράγχοι, ἐκάλουν Castel Rosso. Ὁ δούξ ἐδώρησεν εἰς αὐτὸν ἐπίσης δεκατρία κάστρα εἰς τὴν ἐνδοχώραν καὶ τὴν περιφημον γῆσον τῆς Σαλαμίνος, ἀρκετὰ ὥστε νὰ φέρωσιν εἰς αὐτὸν εἰσόδημα πεντήκοντα χιλιάδων σολδίων.

Εὐήμερος δ' ἦτο πάντως ἡ πολιτεία, ἣς ὁ κυρίαρχος ἠδύνατο νὰ παρέχῃ οὕτω λαμπρὰ καὶ γενναῖα δῶρα. Ἀντάξιον δὲ τοιούτου ἡγεμόνος ἦτο καὶ τὸ κάστρον, ἐν ᾧ κατοίκει, ὃν κτίσμα τοῦ μεγάλου Θηβαίου βαρῶνου Νικολάου Β' Σαιντομέρ, ὅστις εἶχεν οἰκοδομήσει αὐτὸ ἀπὸ τοῦ πλοῦτου τοῦ πολίτου τῆς συζύγου Μαρίας τῆς Ἀντιοχικῆς. Τὸ κάστρον τοῦ Σαιντομέρ, ὅπερ ἐλέγετο κάστρο ἀφιερόν εἰς σφύδρα, τὸ ὠραιώτατον τῶν ἀπὸ τὴν Ῥωμανίαν περιλαμβάνε οἰκήματα διὰ ἕνα βασιλέαν καὶ τὴν αὐλὴν αὐτοῦ καὶ οἱ τοῖχοι αὐτοῦ ἦσαν κεκοσμημένοι διὰ τοιχογραφιῶν παριστανουσῶν τὴν κατάκτησιν τῆς Παλαιστίνης ὑπὸ τῶν Φράγκων, καθ' ἣν εἶχον πρωτοστατήσει οἱ πρόγονοι τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτοῦ. Πλήν, φεῦ, ἠρειπωμένος πύργος φέρων τὸ ὄνομα τῶν Σαιντομέρ εἶνε τὸ μόνον σήμερον λείψανον τῆς ὠραίας ἐκαίτης ἑδρας δουκῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν βαρῶνων τῶν Θηβῶν.

Ἡ δύναμις τῶν Γάλλων ἐξετείνετο πλέον ἀπὸ τῶν Θηβῶν ἐπὶ τὸ μέγα Θεσσαλικὸν πεδῖον μέχρι τῶν κλιτύων τοῦ Ὀλύμπου. Ὁ δούξ τῶν Νέων Πατρῶν ἀπέβηκε καταλιπὼν τὸν ἐν Ἀθήναις ἀνεψιὸν κηδεμόνα τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ καὶ ἐπίτροπον τῶν κτήσεων αὐτοῦ, ἀπειλουμένων ὑπὸ τε τοῦ Ἑλληνοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' καὶ ὑπὸ τῆς δεξιᾶς καὶ φιλοδόξου δεσποίνης τῆς Ἡπείρου. Ἐν Λαμία, τῇ ὀχυρᾷ πόλει, ἣτις εἶχεν ἀποτελέσει μέρος τῆς προικῆς τῆς μητρος, ὁ Γουίδων ἐδέχθη τὴν προσκύνησιν τῶν βαρῶνων τῆς Θεσσαλίας καὶ διώρισεν ἐπίτροπον τὸν Ἀγτώνιον de Flamene, Φλαμανδόν, ὅστις εἶχε γείνει ἀθρόεντης τῆς βουωτικῆς Καρδίτσης. Ἀυτόθι ἑλληνικὴ ἐπιγραφὴ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀπομνημονεύει ἀκόμη τὸν εὐσεβέστατον αὐτῆς κτίστην. Ὁ Flamene ἐλέγετο ὡν «ὁ συνετώτατος ἀνὴρ καθ' ἅπαν τὸ δουκάτον». Οἱ Ἕλληνες εὐπατρίδαι τῆς Θεσσαλίας ἔμαθον τὴν γαλλικὴν νομίματα μετ' ἐπιγραφῶν λατινικῶν ἐχαράχθησαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ νεαροῦ κηδεμόνος τοῦ Γουίδωνος ὑπὸ τοῦ νομισματοκοπέου τῶν Νέων

1. Χρονικὸν τοῦ Μωρέως στ. 8071—8092.

Πατρῶν¹; καὶ ἡ κατάστασις τῆς Θεσσαλίας ἐξεικονίσθη γραφικῶς ἐν τῇ περιέργῳ ἐκείνῃ διηγήσει τοῦ Ἀχιλλέως, ἐν ἣ ὁ Ἑλληὴν ἦρως νυμφεύεται Γαλλίδα κόρην καὶ ἡ εἰσαγωγή τῶν γαλλικῶν ἐθίμων παρουσιάζεται ἀλληγορικῶς διὰ τῆς κόπῃς τῆς κόμης τοῦ ἦρωος κατὰ τὸν γαλλικὸν τρόπον².

Ὅπουδήποτε ἐπεβάλλετο ἡ τέλεσις ἔργων ἱπποτικῶν ὁ γενναῖος δοῦξ τῶν Ἀθηναίων ἐπρωτοστάτει. Οὐδεὶς ὑπῆρξε ὀρμητικώτερος αὐτοῦ κατὰ τὸν ἱππικὸν ἀγῶνα τὸν τελεσθέντα ἐν Κορίνθῳ τῷ 1305 οὐ μετέσχον ἅπαντες οἱ ἱππῶται τῆς φραγκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Παρέστη κυρίως ἀνάγκη νάντιμετρηθῆναι πρὸς τὸν Bouchart, ἓνα τῶν ἀρίστων ἱππομάχων τῆς Ἑσπερίας, ἐν μονομαχίᾳ ἀγῶνος διὰ δοράτων, μετὰ τοιαύτης δ' ὀρμῆς ἀντιπαρῆλθον κατ' ἀλλήλων οἱ ἱπποὶ αὐτῶν, ὥστε ὁ τοῦ δουκὸς ἔπεσε καὶ ἐκύλισε τὸν ἀναβάτην ἐπὶ τῆς κονίστρας. Τὸ ἐν Θήβαις κάστρον αὐτοῦ ἀντήχει ἐκ τῶν ἄσμάτων τῶν τρουβαδούρων, ἐν τῇ αὐτῇ αἰ ἐορταί διεδέχοντο ἀλλήλας, ἡ δ' ἐυήμερία ἐκείνη δὲν περιορίζετο εἰς μόνην τὴν ἐπιφάνειαν. Τότε τὸ πρῶτον βλέπομεν τὴν Ἀττικὴν προμηθεύουσαν σῖτον εἰς τὴν Εἰβοίαν, ἐν ᾗ ἀφ' ἑτέρου ἢ εἰς τὸν πάπαν Βονιράτιον Η'. δωρεὰ μεταξίνων ἀμφίων εἶνε ἀπόδειξις τῆς ἐξακολουθούσης ἐν Θήβαις μεταξουργίας. Ἄλλ' ἡ ὑγεία τοῦ δουκὸς ὑπεναμείετο ὑπὸ νόσου ἀνιάτου δὲν εἶχε κληρονόμους, καὶ ὅτε ἀπέθανε τῷ 1308, ἐνεφανίζετο ἤδη κατὰ τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος ἡ μεγάλη ἐκείνη Ἑταιρεία Καταλωνίων τυχοδιωκτικῶν στρατιῶν οὓς ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος Β'. Παλαιολόγος ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ αὐτοῦ εἶχε καλέσει ἐκ τῶν πεδίων τῆς Σικελίας, ὅπως ἀποβῶσιν ὁ τρόμος καὶ ἡ μάλιστα τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ τελευταῖος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Δελαρὸς δοῦξ εἶχε ταφῇ ἐν τῇ ὡραίᾳ βυζαντιακῇ μονῇ τοῦ Δαφνίου, ἣν ἐκάλουν Dalfinet οἱ Φράγκοι, τῇ κειμένῃ παρὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Ἐλευσίνας, ἣν ὁ Ὄθων εἶχε πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν παραχωρήσει εἰς τοὺς Κυστερικοὺς μοναχοὺς. Καὶ σήμερον δ' ἔτι εἶνε ὄρατος ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς μονῆς ἐκείνης ἐπιτύμβιος λίθος φέρων ἐπιγεγλυμμένον σταυρόν, δύο ὄφεις καὶ δύο κείρους, οὓς ὁ Γάλλος ἱστοριδίφης Buchon ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ «Ἑπειρωτικὴ Ἑλλάς» (La Grèce

1. Schumberger Numismatique de l' Orient lat'n σ. 382.

2 Σάφας ἐν τῷ Annuaire des études grecques τόμ. II' σ. 122—133

continentale) ἐπίστευεν ὡς ἐπικειμένους ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀγα-
θοῦ Δουκὸς Γουίδωνος Β'.

Ἡ διαδοχὴ τοῦ εὐφροσύνου δουκάτου τῶν Ἀθηναίων, οἷον πράγ-
ματι ἦτο ἀρχομένου τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, δὲν διημφισβη-
τήθη σοβαρῶς. Ὑπῆρχον μόνον δύο μνηστῆρες, ἀμφότεροι πρῶτοι
ἐξάδελφοι τοῦ θανόντος δουκός, ἡ δέσποινα τῆς Βηρυτοῦ Ἑσκήβη
καὶ ἡ τοῦ Ἀλητίου (Iacce) Βάλθερος Βριέννιος, γνήσιος γόνος τοῦ
φραγκικῶν οἴκου τῶν Βριεννίων, ὅστις εἶχεν ὑπάρξει ἐκπότης τοῦ
θανάτου ἐν τῷ κατὰ τὴν Σικελίαν ἀγῶνι τῶν Ἀνδιγαυῶν καὶ εἶχεν
ἀγωνισθῆ δίκην λέοντος ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτῶν κατὰ τὴν ὀλεθρίαν
μάχην τοῦ Γαλιάνου. Αἱ ἀντίζηλοι ἀξιώσεις ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν
ὀψηλὴν κορυφὴν τῆς Ἀχαΐας, ἧς ὁμότιμος ἦτο ἐπὶ τῆς ἀνδι-
γαυικῆς κυριαρχίας ὁ δούξ τῶν Ἀθηναίων, καὶ οἱ βαρῶνοι ἀπεφάσι-
σαν, ὡς εἰκός, ὑπὲρ τοῦ γενναίου καὶ ἰσχυροῦ κόμτος τοῦ Ἀλητίου
(Iacce), ὅστις ἦτο καταλληλότερος πρὸς διοίκησιν πολιτείας στρα-
τιωτικῆς ἢ μονίρης χήρα. Ἀτυχῶς ὁ δούξ τῶν Ἀθηναίων Βάλθερος
ἦτο ἀπερίσκεπτος ὕσον καὶ γενναῖος· καίπερ φυλακισθεὶς καὶ ἡττη-
θεὶς ἐν Σικελίᾳ, δὲν εἶχε διδαχθῆ νὰ φοβῆται τὴν περὶ τὴν στρα-
τιὰν τῶν Καταλωνίων. Ἐπειδὴ δ' ἐλάλει τὴν γλῶσσαν καὶ ἐγίνωσκε
τοὺς τρόπους αὐτῶν, ἐνόμιζεν, ὅτι διὰ ἡδύνατο νὰ μεταχειρισθῆ αὐ-
τοὺς πρὸς τοὺς ἰδίους σκοποὺς καὶ ἔπειτα νὰ ποβάλη αὐτοὺς μετὰ
τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν σκοπομένων.

Τὸ ἔαρ τοῦ 1309 ἡ Μεγάλῃ ἔταιρεία τῶν Καταλωνίων, ἀπειλου-
μένη ὑπὸ λιμοκτονίας ἐν Μακεδονίᾳ, διῆλθε τὴν κοιλάδα τῶν Τεμ-
πῶν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὸν σιτοβολῶνα τῆς Ἑλλάδος,
ὀπόθεν μετὰ ἐν ἔτος κατῆλθεν εἰς τὴν Λαμίαν. Ὁ δούξ τῶν Νέων
Πατρῶν εἶχεν ἤδη ἐνηλικιωθῆ καὶ οὐ μόνον εἶχε χειραφετηθῆ ἀπὸ
τῆς ἀθηναϊκῆς κηδεμονίας, ἀλλὰ καὶ εἶχεν ὁμολογήσει τριπλὴν συμ-
μαχίαν μετὰ τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος καὶ τοῦ Ἑλληνος δεσπότη
τῆς Ἠπείρου, ὅπως παρακωλύσῃ τὴν ὀριστικὴν προσάρτησιν τῆς
χώρας αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Γάλλων γειτόνων. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγ-
μάτων, ὁ νέος δούξ τῶν Ἀθηναίων ἐσκέφθη νὰ μεταχειρισθῆ τὴν
περιπλανωμένην καταλωνικὴν στρατιὰν ἐναντίον τῶν συμμάχων.
Διὰ δὲ τῆς ἐπιτυχροῦς ἐνεργείας τοῦ Ρογήρου Δελώρ, ἐκπότου ἐκ
Ῥουσιλλόνου (Roussillon), εὐρισκομένου ἐν τῇ ὑπερησείᾳ αὐτοῦ,
ἐμίσησεν αὐτοὺς ἐπὶ τῷ ἰδίῳ μεγάλῳ μισθῷ, ὃν εἶχον λάβει παρὰ

τοῦ Ἀνδρονίκου Β'. Παλαιολόγου. Πάραυτα δὲ οἱ Καταλώνιοι ἔδειξαν, ὅτι ἦσαν τὰ μάλιστ' ἀντάξιοι τοῦ χρήματος ἐκείνου, ἐπειδὴ μετὰ ἐξάμηνον ἐκστρατείαν εἶχον κυριεύσει τριάκοντα κάστρα καὶ ὑπερέκεινα χεῖρα τοῦ ἐκμισθώσαντος αὐτοῦ δουκός. Ἐπὶ τούτοις δ' οἱ τρεῖς αὐτοῦ πολέμοι ἐσπευσαν νὰ ὁμολογήσωσι πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ προταθεῖσιν ὅροις.

Τότε ὁ Βάλθερος ἀπεφάσισεν ἀπερισκέπτως νὰπαλλαγῇ τῶν διαταγῶν μισθοφόρων, ὧν δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξέκρινεν ἐκ τῶν τάξεων αὐτῶν πεντακοσίους ἄνδρας, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὸν οἰκεῖον μισθὸν καὶ γαίας, ἐν αἷς νὰ ἐγκαθιδρουθῶσιν. Ἐπειτα δὲ ἀποτόμως παρεκάλεσε τοὺς ἄλλους ν' ἀπέλθωσι, καίτοι κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐχρεώσται ἔτι εἰς αὐτοὺς μισθὸν τεσσάρων μηνῶν. Ἐκεῖνοι δέ, ὡς εἰκόσ, ἠρνήθησαν νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὴν συνοπτικὴν ἐκείνης διαταγῆς καὶ παρεσκευάσθησαν ὅπως νικήσωσιν ἢ ἀποθάνωσιν, ἐπειδὴ ἡ ἀποχώρησις ἦτο ἀδύνατος καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη χώρα ἐν ἣ νὰ ζητήσωσι τὴν τύχην αὐτῶν. Καὶ ὁ Βάλθερος δὲ συνήγαγεν ἅπαντα τὸν διαθέσιμον στρατὸν ἐναντίον τῶν κοινῶν ἐχθρῶν τῆς φραγκοκρατουμένης Ἑλλάδος, οἳοι ἐθεωροῦντο οἱ ἄγριοι Καταλώνιοι. Οὐδέποτε λατινικὸς στρατὸς ὑπῆρξεν ἐπιβλητικώτερος τὴν θέαν τοῦ συνταχθέντος ὑπὸ τὴν ἄρχηγίαν αὐτοῦ τὸ ἔαρ τοῦ 1311 ἐν τῷ μεγάλῳ βοιωτικῷ πεδίῳ, σχεδὸν ἐν τῇ αὐτῇ ἐκείνῃ θέσει ὅπου πρὸ δεκαῆξ αἰῶνων καὶ ὑπερέκεινα Φίλιππος ὁ Μακεδὼν εἶχε νικήσει τὴν νίκη, ἣτις κατέστρεψε τὴν ἐλευθερίαν τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδος καὶ ὅπου ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Σύλλα οἱ Ῥωμαῖοι ἄρχοντες τῆς Ἑλλάδος εἶχον νικήσει τρεῖς τὰς στρατιάς τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Μιθριδάτου. Ἀπαντες οἱ μεγάλοι τιμαριοῦχοι τῆς Ἑλλάδος ἐσπευσαν εἰς τὴν πρόσκλησιν αὐτοῦ. Ἦλθεν ὁ Ἀλβέρτος Παλαβιτσίνης, ὁ μαρκίων τῆς Βοδονίτζης, ὁ φυλάττων τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν ὁ ἀνιέντης τῶν Σαλώνων Θωμᾶς Στρομογκούρ, ὅστις ἤρχε τῶν κλιτύων τοῦ Παρνασσοῦ, κατέχων τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο κάστρον, ὅπερ μέχρι τοῦ νῦν διασώζει τὴν μνήμην τῶν μεσαιωνικῶν αὐτοῦ κυρίως Βονιφάτιος ὁ Οὐρηρωγαῖος, ὁ προσφιλὴς εἰς τὸν θανόντα δοῦκα τῶν Ἀθηναίων ὁ Γεώργιος Γκίζης, εἰς τῶν τριτημερίων τῆς Εὐβοίας, καὶ ὁ Ἰωάννης de Maisy, ἄλλος ἰσχυρὸς βαρῶνος τῆς περιλαλήτου ἐκείνης νήσου. Ἄλλα καὶ ἐκ τῆς Ἀχαΐας καὶ τοῦ διεσπαρμένου δουκάτου τοῦ Αἰγαίου ἦλθον σώματα εἰς τὸν ἐναντίον